

ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΡΑΚΗΣ

HELLENIC
REPUBLIC
DEMOCRITUS
UNIVERSITY
OF THRACE

ΣΧΟΛΗ ΚΛΑΣΙΚΩΝ &
ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ
ΙΣΤΟΡΙΑΣ & ΕΘΝΟΛΟΓΙΑΣ

SCHOOL OF CLASSICS
& HUMANITIES
DEPARTMENT
OF HISTORY & ETHNOLOGY

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ
Π. ΤΣΑΛΔΑΡΗ 1
691 32 ΚΟΜΟΤΗΝΗ

LABORATORY OF FOLKLORE
AND SOCIAL
ANTHROPOLOGY
1, P. TSALDARI STR.
691 32 KOMOTHNH

Διευθυντής: Καθηγητής Μ. Γ. Βαρβούνης
Director: Prof. Dr. M. G. Varvounis
Email: mvarv@otenet.gr
Τηλ / Tel: 25310 39472
Fax: 25310 39483

Κομοτηνή, 06/ 06 /2023

**Έκθεση αναφοράς του έργου με κωδικό 82842:
«ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΑ ΛΑΪΚΑ ΔΡΩΜΕΝΑ ΚΑΙ ΤΙΣ
ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ ΕΝΔΥΜΑΣΙΕΣ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΗΣ
ΑΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ»**

Εισαγωγή

Σύμφωνα με τη σύμβαση ανάθεσης έργου ανάμεσα στην Περιφερειακή Ένωση Δήμων Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης με εκπρόσωπο τον κ. Βασίλειο Μαυρίδη και τον Ειδικό Λογαριασμό Κονδυλίων Έρευνας του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης με εκπρόσωπο την Καθηγήτρια Μαρία Μιχαλοπούλου για την υλοποίηση του ερευνητικού έργου/προγράμματος με τίτλο: «Έρευνα για τα Λαϊκά Δρώμενα και τις Παραδοσιακές Ενδυμασίες στο Χώρο της Αν. Μακεδονίας και Θράκης» με Επιστημονικά Υπεύθυνο τον Καθηγητή του Τμήματος Ιστορίας και Εθνολογίας του ΔΠΘ κ. Εμμανουήλ Βαρβούνη, η Περιφέρεια Δήμων Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης ανέθεσε σε επιστημονική ομάδα που συγκρότησε ο Επιστημονικά Υπεύθυνος τη δημιουργία ενός ψηφιακού αποθετηρίου, με υλικό από πρωτογενή έρευνα, το οποίο είναι απροσπέλαστο για τους Δήμους, τα Νομικά τους Πρόσωπα, τους πολιτιστικούς φορείς και συλλόγους. Το υλικό βρίσκεται στο Εργαστήριο Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Τμήματος Ιστορίας και Εθνολογίας του ΔΠΘ. Το

ενδιαφέρον του προγράμματος στρεφόταν σε υλικό αιχμής για την πολιτιστική διαχείριση από πλευράς των συλλόγων και αφορούσε δύο σημαντικά θέματα: δρώμενα και τοπικές ενδυμασίες της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης. Το υλικό, κατά τη σύμβαση, θα ενισχύονταν με αντίστοιχο από θρακικά περιοδικά. Τελικός στόχος ήταν οι σύλλογοι της εν λόγω Περιφέρειας να έχουν πρόσβαση στο συγκεκριμένο υλικό μέσω του ψηφιακού αποθετηρίου.

Καθορισμένοι από τη σύμβαση στόχοι του έργου

- Ανάδειξη διαφορετικών εκδοχών (παραλλαγών) στα κατά τόπους δρώμενα και τις τοπικές ενδυμασίες
- Συμβολή στη διάχυση των τοπικών πολιτισμών και των ιδιαιτεροτήτων τους
- Ενδυνάμωση του ρόλου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, των πολιτιστικών φορέων και συλλόγων ως κύριων μοχλών διαχείρισης της άυλης και υλικής πολιτιστικής κληρονομιάς

Πορεία υλοποίησης του έργου

Κατά τη σύμβαση το έργο διαιρέθηκε σε πέντε Πακέτα Εργασίας, τα οποία ακολουθήθηκαν με πιστότητα σε όλη τη διάρκεια της έρευνας και της οργάνωσης-δημιουργίας του ψηφιακού αποθετηρίου. Συγκεκριμένα:

Π.Ε. 1: Σχεδιασμός και υλοποίηση αποθετηρίου: Στόχος του πακέτου εργασίας ήταν η ανάπτυξη της πλατφόρμας συλλογής και διαχείρισης υλικού. Σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε ψηφιακή διαδικτυακή πλατφόρμα, η οποία εξυπηρετεί ως σύστημα συλλογής και δημοσιοποίησης ψηφιοποιημένου υλικού. Η πλατφόρμα έχει ως σκοπό τη δημιουργία μιας υποδομής για την τεκμηρίωση, διασύνδεση και παρουσίαση ψηφιοποιημένου πολιτιστικού υλικού. Η πλατφόρμα μπορεί να ενσωματώσει και να παρέχει ελεύθερα κείμενο, γραφικά, εικόνες, βίντεο, ήχο και μεταδεδομένα. Το σύστημα προσφέρει Διεπαφή Προγραμματισμού Εφαρμογών (Application Programming Interface) και βασίζεται σε ανοιχτά πρότυπα δεδομένων, προκειμένου να διασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη διαθεσιμότητα στον σημασιολογικό ιστό (Semantic Web) των διαχειριζόμενων δεδομένων (Linked Open Data). Επιπλέον, η πλατφόρμα έχει τη δυνατότητα διασύνδεσης μιας ποικιλίας πληροφοριών για τα αντικείμενα των συλλογών, ώστε να δίνει τη δυνατότητα σε ερευνητές να αναζητούν και να αναλύουν τα διασυνδεδεμένα αυτά δεδομένα.

Για τον σχεδιασμό του αποθετηρίου αρχικά διαμορφώθηκαν και περιγράφηκαν η αρχιτεκτονική του συστήματος και οι προδιαγραφές του υλικού, του λογισμικού καθώς και οι προδιαγραφές ασφάλειας.

Η υλοποίηση του αποθετηρίου πραγματοποιήθηκε μέσω της ανάπτυξης ενός υποσυστήματος συλλογής δεδομένων και ενός συστήματος παρουσίασης των δεδομένων. Για την ανάπτυξη του υποσυστήματος συλλογής δεδομένων, επιλέχθηκε αρχικά το μοντέλο των δεδομένων που χρησιμοποιείται και στη συνέχεια σχεδιάστηκε το σχήμα της βάσης δεδομένων που εξυπηρετεί το μοντέλο. Ταυτόχρονα σχεδιάστηκε και η διεπαφή χρήστη για την εισαγωγή των δεδομένων. Για την ανάπτυξη του υποσυστήματος παρουσίασης των δεδομένων, σχεδιάστηκαν οι οθόνες του επισκέπτη

της πλατφόρμας και ο τρόπος αλληλεπίδρασης. Επίσης, επιλέχθηκαν τα μεταδεδομένα που είναι διαθέσιμα στους χρήστες και ο τρόπος παρουσίασης στον επισκέπτη.

Η ανάπτυξη της πλατφόρμας βασίστηκε σε ελεύθερο λογισμικό χωρίς χρηματική απαίτηση για την αγορά αδειών χρήσης. Το ψηφιακό αποθετήριο φιλοξενείται για όσο χρόνο απαιτηθεί στον ίδιο εξυπηρετητή που φιλοξενείται και ο διαδικτυακός τόπος του Εργαστηρίου Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Δ.Π.Θ.. Επομένως, δεν υφίσταται ανάγκη ενοικίασης χώρου φιλοξενίας στο διαδίκτυο.

Μετά την παράδοση του έργου, υπάρχει η δυνατότητα εμπλουτισμού της ψηφιακής πλατφόρμας μέσα από ένα ειδικά διαμορφωμένο περιβάλλον χρήστη, το οποίο επιτρέπει σε χρήστες με τα κατάλληλα διαπιστευτήρια να ενημερώνουν συγκεκριμένους τομείς της πλατφόρμας που αφορούν πληροφορίες για τον φορέα και ανακοινώσεις για δραστηριότητες, εκθέσεις και εκδηλώσεις των συλλόγων που συνεργάζονται με τον φορέα.

Π.Ε. 2: Επιλογή υλικού προς ψηφιοποίηση.

Από το σύνολο των χειρόγραφων συλλογών πρωτογενούς λαογραφικού υλικού του «Λαογραφικού Αρχείου» του Εργαστηρίου Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Τμήματος Ιστορίας και Εθνολογίας του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης¹, το οποίο περιλάμβανε κατά την εκπόνηση του προγράμματος 3523 φοιτητικές εργασίες στο πλαίσιο των μαθημάτων Λαογραφίας, εντοπίστηκαν 662 συλλογές υλικού που συνδέονται με οικισμούς των υπό εξέταση Νομών της Περιφέρειας. Αποδελτιώθηκαν συστηματικά τα τμήματα των χειρογράφων που εμπεριέχουν ενδυματολογικές πληροφορίες και καταγράφουν λαϊκά δρώμενα και τελετουργίες. Αφού ολοκληρώθηκε η διερεύνηση του λαογραφικού αρχείου, δημιουργήθηκε κατάλογος των αρχείων προς ψηφιοποίηση και καταγράφηκε το περιεχόμενό τους. Εντοπίστηκαν οι σελίδες για ψηφιοποίηση και κατηγοριοποιήθηκε το υλικό με βάση το είδος των πληροφοριών και τον γεωγραφικό άξονα, ώστε να είναι δυνατή ταυτοχρόνως η θεματική και τοπογραφική αναζήτησή του. Παράλληλα, ετοιμάστηκε ειδική ηλεκτρονική βάση για την εισαγωγή των δεδομένων. Επιλέχθηκαν 611 τμήματα εργασιών που αφορούν σε έθιμα του λαϊκού εορτολογίου και 322 που αφορούν στο παραδοσιακό ένδυμα, την υπόδεση και τον καλλωπισμό. Οι προαναφερόμενες εργασίες κατανέμονται γεωγραφικά ως εξής: 154 χειρόγραφα από την Περιφερειακή Ενότητα Δράμας, 258 από την Περιφερειακή Ενότητα Έβρου, 236 από την Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας, 139 από την Περιφερειακή Ενότητα Ξάνθης και 151 από την Περιφερειακή Ενότητα Ροδόπης.

Κατηγορίες χειρογράφων	Πλήθος χειρογράφων
Τελετουργίες	611
Τοπικές ενδυμασίες	322

Περιφερειακή Ενότητα	Πλήθος χειρογράφων
Π.Ε. ΔΡΑΜΑΣ	154
Π.Ε. ΕΒΡΟΥ	258
Π.Ε. ΚΑΒΑΛΑΣ	236
Π.Ε. ΞΑΝΘΗΣ	139

¹ <https://www.he.duth.gr/el/Κατάλογος%20χειρογράφων%20λαογραφικού%20αρχείο>

Π.Ε. 3: Ψηφιοποίηση και τεκμηρίωση. Στο στάδιο αυτό ψηφιοποιήθηκαν τα 611 τμήματα εργασιών που σχετίζονται με έθιμα του λαϊκού εορτολογίου και τα 322 αντίστοιχα τμήματα που σχετίζονται με την παραδοσιακή ένδυση. Επιπλέον ψηφιοποιήθηκαν 1474 συναφή φωτογραφικά αρχεία που εμπεριέχονταν στις εργασίες. Στην συνέχεια τα εν λόγω αποσπάσματα των εργασιών μεταγράφηκαν σε αρχεία Word και διορθώθηκαν όπου αυτό κρίθηκε απαραίτητο. Πριν την εισαγωγή των δεδομένων στην ψηφιακή πλατφόρμα, προηγήθηκε η τεκμηρίωσή τους η οποία αποτυπώνεται στα μεταδεδομένα. Τεκμηριώθηκε βιβλιογραφικά η προέλευσή τους από τις χειρόγραφες συλλογές πρωτογενούς λαογραφικού υλικού του «Λαογραφικού Αρχείου» του Εργαστηρίου Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Τμήματος Ιστορίας και Εθνολογίας του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης. Κατά περίπτωση το καταγεγραμμένο υλικό τεκμηριώθηκε και με βιβλιογραφικές αναφορές σε μελέτες και άρθρα των θρακικών περιοδικών λαογραφικού ενδιαφέροντος, που ήδη έχουν ψηφιοποιηθεί από το Εργαστήριο Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας (*Θρακικά, Αρχείον του Θρακικού Λαογραφικού και Γλωσσικού Θησαυρού*: <https://www.he.duth.gr/el/page/ta-periodika-thrakika-arheion-thrakikoy-laografikoy-glossikoy-thisayroy>) ή έχουν ψηφιοποιηθεί και αναρτηθεί στο διαδίκτυο από άλλους φορείς (*Θρακικά Χρονικά* από το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας: <https://www.greek-language.gr/periodika/mags/thrakika>).

Σε αυτό το στάδιο επιλέχθηκαν και τα πνευματικά δικαιώματα για το ψηφιακό υλικό, χρησιμοποιώντας την διεθνή πρακτική που περιγράφεται στον παρακάτω σύνδεσμο: <https://creativecommons.org/licenses/?lang=el>

Π.Ε. 4: Εισαγωγή δεδομένων στην πλατφόρμα και ποιοτικός έλεγχος: Οι ερευνητές εισήγαγαν τα δεδομένα στην πλατφόρμα που δημιουργήθηκε εστιάζοντας στις καταγραφές που αφορούν σε τοπικές ενδυμασίες και δρώμενα. Παράλληλα εισήγαγαν και όλα τα σχετικά μεταδεδομένα που είναι αναγκαία για τη διευκόλυνση των χρηστών κατά την αναζήτησή τους στην πλατφόρμα. Αναρτήθηκαν συνολικά 154 χειρόγραφα από την Π.Ε. Δράμας, 258 από την Π.Ε. Έβρου, 236 από την Π.Ε. Καβάλας, 139 από την Π.Ε. Ξάνθης και 151 από την Π.Ε. Ροδόπης και 1474 φωτογραφικά αρχεία. Η αναζήτηση υλικού είναι εφικτή είτε στον γεωγραφικό άξονα είτε σε θεματικές κατηγορίες. Με βάση την εισαγωγή των μεταδεδομένων η πλατφόρμα περιλαμβάνει τις παρακάτω θεματικές κατηγορίες ανά είδος υλικού:

Έθιμα	Αριθμός χειρογράφων
Αναστενάρια	5
Αράπηδες	42
Αρκούδες	14
Αυγομαχίες	35
Γιορτές της παλιάς πόλης Ξάνθης	2
Γιορτές του Νέστου	6
Γιορτή του Αγίου Τρύφωνα	86
Γιορτή Τσίπουρου στο Σουφλί	1
Εντερλές -HEDERELLEZ	6

Η πρωτομαγιά	49
Ιπποδρομίες	6
Κάλαντα των Βαίων	55
Καλόγερος	15
Καμήλα	32
Καρναβάλι Ξάνθης	11
Καρναβάλι Σαπών	2
Καρναβάλι στη Χωριστή	7
Κλήδονας ή Καλογιάννια	35
Κοκοροθυσίες του Αη Δημήτρη	14
Κουρμπάνι Αγίου Αθανασίου	35
Κουρμπάνι του Αγίου Γεωργίου	52
Κρέμασμα του αυγού και ο χορός της σκούπας	27
Λαζαρίνες	48
Λαϊκό δρώμενο ΝΤΕΒΕ (καμήλα)	9
Λαϊκό δρώμενο της Βάγιας	47
Λαϊκό δρώμενο της Πρωτομαρτίας	15
Λαϊκό δρώμενο της φωτιάς	51
Λαϊκό δρώμενο του κλεψίματος	24
Λαϊκό δρώμενο του Μπέη	60
Μπαμπούγερα	9
Μπαμπούσιaros	5
Μπάμπω	90
Μωμόγεροι ή Μωμογέρια	25
Πιπερούγγα	4
Ποντιακό ταφικό εθιμο	5
Σαγιά	8
Τα κάλαντα των Χριστουγέννων	174
Τζαμάλα	13
Της Παναγίας στη Σαμοθράκη	3
Το Κουρμπάν Μπαϊράμ	21
Το Κουρμπάνι της Αναλήψεως	11
Το ραμαζάνι	17
Φωτιά της Πρωταυγουστιάς	3
Χελιδονίσματα	4

Περίσταση χρήσης	Αριθμός χειρογράφων
Άλλη	65
Αρραβωνιασμένη	11
Γιορτινή	168
Γυναίκα που θέλει να καρπίσει	1
Ελεύθερη (τσούπρα)	38
Εποχική μετακίνηση	1
Εργασία	88
Ηλικιωμένη	36

Καθημερινή	151
Λεχώνα	3
Μεσήλικη	3
Μεσόκαιρη	3
Νέα	20
Νιόπαντρη	17
Νυφική	44
Παντρεμένη	40
Πένθιμη	37
Στολισμός σπιτιού	10

Τοπική ονομασία ενδύματος	Αριθμός
Αντερί	10
Βράκα	19
Βρακί	6
Βρακοζώνα	3
Γαϊτάνι	9
Γαλέτσια	11
Γιαμουρλούκα	10
Γιασάδες	1
Γμινιά	18
Γιορντάνι	4
Εντερί	2
Ζωνάρι	47
Καλπάκι	5
Καπούδι	1
Κατασάρκι	4
Καφτάνι	8
Κιλότα	5
Κοντογούνια	9
Κοντοτσούραπα	3
Κουντούρια	25
Μαγλίκα	3
Μαμούκες	3
Μεντενές	1

Τοπική ονομασία ενδύματος	Αριθμός
Μισοφούστες	1
Μπιάλια	8
Μπιντένια	1
Μπούρλες	2
Μπουρμπούλα	1
Ντούμπλες	22
Ξόμπλια	1
Παναούλα	7
Πατατούκα	1
Πατούνια	6
Πετσέτα	6
Πκάμισο	7
Πόρπη	17
Πουτούρια	90
Σαγιάκι	3
Σαλβάρια	18
Σάλι	6
Σαλαμάρκα	9
Σαμαλτζένιο	1
Σαρίκι	13
Σεγκούνι	5
Σπαλέτο	6
Τερλίκια	18
Τζεβρές	1
Τζιαμπαντάν	4
Τραγιάσκα	30
Τσαμαντάνι	34
Τσεβρές	3
Τσικέτο	4
Τσιπούνι	5

Τοπική ονομασία ενδύματος	Αριθμός
Τσιτιόνια	1
Τσούκνα	20
Τσουράπια	45
Φέσι	16
Φουστάν	24
Χειρόκτια	3

Υλικά κατασκευής	Αριθμός
Αμπάς	13
Ασήμι	50
Βαμβάκι	119
Βελούδο	51
Δαντέλα	57
Δέρμα	164
Δίμιτο	7
Επίρραφες κορδέλες	38
Καννάβι	1
Κετσές	1
Λάστιχο	64
Λινάρι	5
Λινό	11
Λουστρίνι	3
Μαλλί	195
Μάλλινα στρίμματα	32
Μεταλλικά ελάσματα	12
Μέταλλο	69
Μετάξι	79
Ξύλο	56
Πανί	1
Πέτρα	11

Πούλιες	13
Σαγιάκι	14
Τσίτι	2
Τσόχα	27
Χάντρες	41
Χασές	3

Ετήσιος εορτολογικός κύκλος	Αριθμός
Ακίνητες εορτές της άνοιξης	201
Απόκριες	422
Γιορτές του καλοκαιριού	300
Γιορτές του φθινοπώρου ως τις γιορτές του Αγ. Φιλίππου	165
Η σαρακοστή πριν από τα Χριστούγεννα	368
Κινητές εορτές	445
Το Δωδεκαήμερο (25 Δεκεμβρίου - 5 Ιανουαρίου)	475

Π.Ε. 5: Τελικός έλεγχος και δημοσίευση: Στο τελικό στάδιο πραγματοποιήθηκε μια σειρά από δοκιμές ελέγχου μέσα από ειδικά σενάρια χρήσης και στη συνέχεια αφού διορθώθηκαν ελάχιστα λάθη που εντοπίστηκαν, η πλατφόρμα δημοσιεύτηκε στο διαδίκτυο.

Ηλεκτρονική διεύθυνση πλατφόρμας:

<https://he.duth.gr/pedamth>

Χρονοδιάγραμμα που ακολούθηθηκε

Πακέτο	Περιγραφή	Διάρκεια	Εναρξη	Δήξη	Μήνες															
					1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
ΠΕ1	Σχεδιασμός και υλοποίηση αποθετηρίου	6	1	6	1	1	1	1	1	1	1									
ΠΕ2	Επιλογή υλικού προς ψηφιοποίηση	1	1	2	1	1														
ΠΕ3	Ψηφιοποίηση και τεκμηρίωση	11	2	12		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1			
ΠΕ4	Εισαγωγή δεδομένων στην πλατφόρμα και ποιοτικός έλεγχος	8	7	14								1	1	1	1	1	1	1		
ΠΕ5	Τελικός έλεγχος και δημοσίευση αποθετηρίου	12	22	29															1	1

Ομάδα έρευνας

Το προσωπικό της ερευνητικής ομάδας αποτελούνταν από μέλη ΔΕΠ και Ε.ΔΙ.Π. του Τμήματος Ιστορίας και Εθνολογίας του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης:

A/A	Όνοματεπώνυμο	Ιδιότητα	Ιδιότητα στο έργο
1	Εμμανουήλ Βαρβούνης	Καθηγητής Δ.Π.Θ.	Επιστημονικά Υπεύθυνος Έργου
2	Αθηνά Μαχά	Επ. Καθηγήτρια Δ.Π.Θ.	Αναπλ. Ε.Υ. Έργου
3	Αθανάσιος Κούγκουλος	Επ. Καθηγητής Δ.Π.Θ.	Μέλος Ομάδας Έργου
4	Κυριάκος Σγουρόπουλος	Ε.ΔΙ.Π. Δ.Π.Θ.	Υπεύθυνος σχεδιασμού και ανάπτυξης ψηφιακού αποθετηρίου